

Ji olên mirovatiyê

Ol a Zerdeşt

Cankurd

Ola **Zerdeşt** li ser elementarên sirûştê yê bingehîn hatiye avakirin. **Zerdeştê** ku wek pêxember tê dîtin û hejmartin, gotiye, ku Xwedê ji wî xwastiye, wan elementan biparize. Ewana jî: **Av, Ax, Ba û Agir** in.

Paristina van di dema me ya niha de bûye histobariyek navneteweyî ya dewlet û saziyên paristina jîn û sirûştê li her derekê, giringiya ola Zerdeştî ya wa dema zû diyar dike. Ew giringî bêtir ji ber vê yekê ye.

Zerdeşt, weku jêderên kevnare dibêjin, berî ji dayîkbûna hezretî **Isa** –silavû selewat lê bin- jiyaye. Dûrokzanên îranî dibêjin, ku ew sala 640 berî zayînê li herêma **Urûmiye** ji dayîk bûye. **Urûmiye** li bakurê rojavayê Iranê ye û dikeve serhedên **Rojhilatê Kurdistanê** bi **Azerbaycanê** re. Hinek jî dibêjin, ku ew ji xelkê **Ray** ye li nêzîka **Tehranê**. Em dizanin ku bajarê **Hemedana** (*Akbatan*)a, ku nêzîk **Tehranê** ye, di dema **Midiyan** da paytextê şahên dewleta **Mîdî** bû. **Mîdî** li ba dûrokas û gelnasan pêşserên gelê Kurd in.

Zerdeşt 30 salî bû, dema welatê xwe hêla û bi rojhilat ve mişext bû. Li rojhilatê Iranê dest bi belavkirina ola xwe kir.

Di ola **Zerdeştî** da li ser pêdakirina gerdonê, pêdakirina mirov û cîhanê, rêbazên dan û standinê di navbera mirovan da, bi sirûştê re û bi xwe re. Li ser jîna paş mirinê jî hatiye nivisandin û belavkirin.

Paş mirina **Zerdeşt** hikariya olên asîmanî û olên dî jî li ola **Zerdeştî** bûye. Lê dîsa jî di dema **Amêndiyani** da ew bûye ola fermî ya wê deselatdariyê. Di dema împatoriya **Arsakî** da, şah **Balaşê** duwemîn ferman daye bo civandina hinek parçeyên pirtûka **Zerdeştî** yak u bi nave **Avêsta** navdar e. Lê ta çî pileyê di nav wê da jî olên **Mêtrayî** û **Zûrvanî** heye, em pê nizanin.

Di saya **Sasaniyan** da, **Zerdeştî** bêtir geş bû, lê hema di ber wê olê re **Zûrvanî** jî bi hêz bû. Carina ew baştir dihat dîtin û carina **Zerdeştî**. Em dibînin, ku di saya **Şaporê** duwemîn û **Xisroyê** yekemîn da **Zerdeştî** li pêş bû, hema di saya **Yezdîgurdê**

yekemîn û **Yezdîgurdê** duwemîn da **Zûrvanî** ketibû ketibû pêşiya **Zerdeştîyê**. Bi têkçûna deselatdariya **Sasaniyan** re, êdî rewşa **Zerdeştîyê** jî bi bin ve çûye.

Di ola **Zerdeştî** da, weku di ya **Zurvanî** da jî, dûroka gerdonê hatiye birrîn. Her demgavek "**Awûnek**" 9000 – 12000 sal e. Dema dawîya awûnekê nêzîk bû, cîhangeş (**Zawûsyar**) pêda dibin. Ewan bi "**Kurên Zerdeşt**" tên navkirin. Histobariya wan ewe, ku cîhana pîr û nexweş ser ji nû ve pak û ciwan bikin, wê vejînin û geş bikin. Ewana kerî û colê bawermendan di têkoşîna li hember zorbaziyê, nebaşiyê û wêrankariyê da dajon, hêza bawermendan dicivînin ser hev û dilên wan bi nasîn û îzanênê **Zerdeştî** paqij û geş dikin, jîne dişûn. Mirin û pîrê mirinê ji ber wan direvin, cîhan tev dibe madenê kelandî, dih'ele û di nav xwe da nebaşî, qerêjî û pîsîti û baweriya çewt dipişive, jînek nû û cîhanek nû tê pêdakirin. Sipî, pak û herheyî dibe.

Tevî ku parvekirina demê, wek tê guman kirin, ji **Zûrvaniyê** hatiye, em dikarin bibêjin, ku ola **Zerdeştî** bi wê parvekirinê hikar bûye.

Demgava cîhanî 12000 sal in, her 1000 sal wek mehek me ne. Di Demgava cîhanî da 12 sal hene. Her sê hezar sal ji wan salbirrek e.

Di 2999 salên pêşîn da, hemî afirende ji aliyê Xwedayê Mezin (**Ahûra Mezda**) ve tên pêdakirin. Lê ewan di berzexekê da wilo dimînin, nalivin, nayin guhartin û di rewşa xwe ya canekî "**rûh'î**" da dimînin, ne ji wan kêr dibe û ne tiştek dikeve ser wan.

Di 3000-5999 salên dî da, wan pêdakiriyên canekî rewştên xwe diguhêrin û dibin meteryal. Ta wê pileyê zevîn "**Erd**" hîn paqij û bêgunah e. Li ser rûyê zevînê **Gayûmerd** "**Gamêr**" û **Ûrînd** di teherek behîştî da dijîn.

Ahrîmanê nebaş û şeryar ji binzevînê "**jêrzemînê**" derdikeve û pêdakariyên Xwedayê mezin (**Ahûra Mezda**) dibîne û dixeyide. Ew xwe digihîne serhedên "**tixûbên**" cîhana ronahiyê, lê nikane derbas be û çavkûrkî dimîne. Ew dixwaze dijî pêdakirinê **Ahûra Mezda** tiştekî nebaş bike, lê nikane. **Ahûra Mezda** bi ser wan afirendiyên xwe da **Axûn Fîrya** dixwêne û ji ber telasima wê xwendinê **Ahrîmanê** şeryar teviya wê demê bê hikarî û bê hêz dimîne, tiştek ji dest wî dernakeve.

Paş 6000 salan **Ahrîman** dikare ji tengiyê derkeve û bi teviya hêrs û xeyd û nebaşiya xwe ve derbas dibe cîhana ronahiyê. Ew cîhana paqij û mezin û wek hêkek sipî vedibirîse. **Ahrîman** ji binî ve wê hêkê quldike û leşkerê wî yê wek mêşan, bi ser afirendeyan da belav dibe. Ewan jehr û nebaşî û mirinê bi xwe re tînin. Mirov ên kevnekok û sewal ên kevnekok dibin qurban û têkdîçin, lê belê ji tova **Gayûmerd** cotek mirovê nû, **Mayax** û **Mazyanax** (**Adem û Hewa**) û ji tova gayê kevnekok jî sewalên nû pêda dibin. Li ser rûyê zevînê mirovê, ku dimire û nebaşî tev li xwîna wî bûye, dest bi jîna xwe dike.

Di 9000-12000 salan da, ku li dawîya vê saldemê temenê demê diqede, başî û nebaşî, ku tev li hev bûne, ji hev verêdîbin. Di vê saldemê da, li pey hev, di her **Mênokekê "Mîlîniyûmekê" [1000 sal]** da **Zewsiyanek "Pêxemberek"** derdikeve, cîhanê carekê ji qerêjîya **Ahrîman** pak dike. Bi hatina yê dawî re, kesên mirî wê rabin û wê cîhan bi lehiyek madenî ya li kel ketiye bite helandin û paqijkirin.

Li gor dûrokna **Albîronî, Hormezd (Ahûra Mezda)** afirendê asîmanî yê tewr kevnok e û **Zerdeşt** ê ku di seriyê navdema duwemîn da heye, pêxember û şandiyê wî ye, lê ew di rewştek veşartî da dimîne û di destpêka navdema sêyemîn da, gava **Ahrîman** tev li karê cîhana paqij dibe û nebaşî û şeryariyê belav dike, **Zerdeşt** ji aliyê **Hormezd** vet ê şandin, nasyariyên wî belav dike û başiyê li hember nebaşiyê dirist dike, paqij û xort dike.

Di navdema sêyemîn da, sê peyrewên **Zerdeşt**, li pey hev derdikevin, **Uksiyat Arta, Uksiyat mênah, û Astvat Arta**, ku wek kurên **Zerdeşt** tên dîtin û tova piştî wî ya, ku di zireya "*behra*" **Kasavoya** da parastî ye, pêda dibin.

Li gor vê nêrînê, **Zerdeşt** berî **Platonê** yûnanî bi 6000 sal hatiye dine, wilo **Platon** wek **Şagirtê Zerdeşt** tê dîtin. Ew ji her aliyekî ve pak e û pir hişmend û zana ye, û şandiyê berî dawîbûna teviya dema cîhanê ye.

Li gor pirtûka heftemîn a **Dênkart, Spandnask** a windayî, **Zerdeşt** di seriyê navdema çaremîna temenê dema cîhanî da tê dinê. Kurê **Zerdeşt** ê dawî **Astvat Arta**, ku **Zewsiyan** û rizgarkarê dawîne, kesekî şervane û serkeftî ye, û ew cenga paqijkirina cîhanê ji leşkerê **Ahrîman** û ji qerêjî û nebaşiya wî dike û cîhanê bo rewştek behîştî û stasyona dawîna amade dike. Hinde musulman dibêjin, ku **Astvat Arta** pêxember **Mihemmed – Silav û Selewt lê bin** – bi xwe ye, ew bi leşkerê tariyê re dikeve şer û bi serdikeve, hema **Mûsa** yê ciho – *Silav û selewat lê bin* – ji ber **Fîrûnê Misrê** û leşkerê wî ber bi **Filistînê** ve direve û di çî şeran da bi sernakeve. Ola **Islamê** jî wek ya **Zerdeştî** cîhanê di navbera ronahî û tariyê da pardike, her li ser rizgarkirina mirovan ji tariyê û gihandina wan nav ronahiyê dibêje.

** Bo bêtir agahî û nasîn li ser ola Zerdeşt, ji comerdiya xwe vegere nivîsên **Dr. Gulmorad Moradî**, ku lêkolînên wî yên bi Almanî belavkirîne ji me re bûne bingeha serekîn div ê gotarê da.*